

ITALO CALVINO

Neláhké životy

LA FORMICA ARGENTINA,
LA NUVOLA DI SMOG, and LA
SPECULAZIONE
EDILIZIA

Copyright © 2002,
Estate of Italo Calvino
All rights reserved

Slovak translation © Miroslava Vallová

Vydalo vydavateľstvo BRAK v roku 2024
vydavatelstvo@brak.sk
www.brak.sk

ISBN 978-80-8286-011-8

Tento preklad podporil štipendiom
z verejných zdrojov Fond na podporu
umenia.

Vydanie publikácie z verejných zdrojov
finančne podporil Fond na podporu
umenia

u. fond
na podporu
umenia

ITALO CALVINO

Nel'ahké životy

Argentínský mravec

Keď sme sa sem prisťahovali, o mravcoch sme nemali ani tušenia. Zdalo sa, že nám tu bude dobre, obloha aj zeleň boli príjemné a veselé, možno až priveľmi pre starosti, ktoré sme, moja žena a ja, prežívali; ako sme mohli predpokladať nejaké problémy s mravcami? Keď sa tak nad tým zamyslím, strýko August ich možno raz aj spomenul: – Ech, a tie mravce tam dolu, uvidíte... nie ako tu, tieto mravce... – lenže iste to bola len drobná poznámka v rámci celkom inej témy, vyslovil ju, ale neprikladal jej nijakú dôležitosť, možno to povedal, lebo ako sme sa zhovárali, uvidel mravce, čo to hovorím, mravce, jedného mravca sme asi uvideli, splašene blúdil sem a tam, jedného z tých našich tučných mravcov (teraz mi mravce tam u nás pripadajú tučné), a tak či onak, poznámka strýka Augusta nijako nenarušila spôsob, akým nám opísal tento kraj, kde sa, z viacerých dôvodov, ktoré nevedel presnejšie objasniť, žije oveľa ľahšie a dobrý zárobok je ak aj nie zaručený, tak aspoň možný, ako napokon usudzovali mnohí, čo sa tu usadili, a nie iba on, teda strýko Augusto.

Prečo sa tu náš strýko cítil dobre, to sme začali tušiť hneď v prvý večer, keď sme uvideli jas podvečerného súmraku a pocítili, aké príjemné je túlať sa uličkami smerujúcimi do polí, posedieť si na múriku na moste ako skupinka chlapov, okolo ktorých sme prešli, a naše tušenie sa potvrdilo po objave krčmy, kam chodieval, so zeleninovou záhradkou vzadu plnej jeho rovesníkov, územčistých ako on, utáraných a hlučných, ktorí tvrdili, že boli jeho kamaráti, chlapíkov rovnako bez stáleho zamestnania, nádenníkov, myslím, aj keď jeden povedal, no možno sa chcel len tak pochváliť, že je hodinár; a počuli sme, že strýka Augusta spomínajú pod akousi

prezývku, všetci ju opakovali a náramne sa na tom zabávali, a zachytili sme aj nesmelý smiech, ktorý nevedela potlačiť tiež už nie najmladšia žena za pultom, trochu pri sebe a v deravej bielej blúzke. A vtedy sme s manželkou pochopili, aké muselo byť toto všetko pre strýka Augusta dôležité, mať prezývku, doberať sa za jasných večerov s chlapmi na múrikoch a sledovať, ako deravá biela blúzka vychádza z kuchyne a mieri do záhradky, a na druhý deň niekoľko hodín vykladať vrecia pre cestovináreň, a pochopili sme, že tam u nás bude za týmto krajom navždy smútiť.

Toto všetko by som si mohol užívať aj ja, keby som bol mladý a bez starostí, zabezpečený aj s celou rodinou. No v našej situácii, s nedávno vyliceným dieťaťom, uprostred hľadania zamestnania, sme všetky tie veci, čo strýkovi Augustovi stačili na to, aby sa mohol pokladať za spokojného, mohli vnímať len veľmi okrajovo, ba ich samotné vnímanie bolo samo osebe smutné, lebo v kraji, kde vládla spokojnosť, sme si pripadali ešte úbohejší. Isté veci, možno naozaj zanedbateľné, nás znepokojovali čoraz väčšmi, ruka v ruke s tým, ako narastali naše obavy (a to sme ešte nevedeli o mravcoch), a všetky dobré rady a odporúčania, ktoré nám dávala pani Maurová počas prehliadky domca, nás iba utvrdzovali v pocite, že sa dávame na neľahkú púť. Spomínam si na dlhú prednášku o plynových hodinách a na to, ako pozorne sme ju počúvali, – Áno, pani Maurová... Budeme dávať pozor, pani Maurová... Naozaj dúfame, že k tomu nedôjde, pani Maurová, – takže sme si ani nevšimli (ale teraz si na to spomíname celkom jasne), že odrazu začala prechádzať pohľadom po stene, akoby z nej čítala, ba prešla po nej končekmi prstov a potom si ich pomádlila, akoby sa dotkla niečoho mokrého, piesku či prachu. Ale slovo „mravce“ nevyslovila, tým sme si istí; možno preto, lebo bolo celkom prirodzené, že tam boli, tak ako steny, strecha, no moja manželka i ja sme nadobudli presvedčenie, že nám to chcela do poslednej chvíle zatajiť a celý ten prejav a všetky odporúčania slúžili len na to, aby zdôraznila dôležitosť iných vecí a odvieďla pozornosť od tamtej.

Keď pani Maurová odišla, priniesol som dovnútra matrac, manželka nevládala preniesť malý bielizník, privolala ma, a potom sa hneď chcela pustiť do čistenia sporáka a kľakla si na zem, ale ja som povedal: – Čo s tým už narobíš o takomto čase? Nehajme to na zajtra, teraz sa radšej postarajme, aby sme mali kde spať. – Dieťa už bolo ospalivé a ticho pomrnkávalo, teda najprv bolo treba prichystať kôš a uložiť ho. U nás sa pre deti používa oválny kôš a priniesli sme si ho so sebou; vybrali sme bielizeň, čo sme v ňom presťahovali, a našli preň vhodné miesto, konzolu, tam, kde stena nebola vlhká a nebolo to ani príliš vysoko nad zemou, keby dieťa vypadlo. Naš syn hneď zaspal a my dvaja sme si začali prezeráť byt (jediná miestnosť priečkou rozdelená na dve; štyri steny a strecha), ktorý sa začal zaplňať našimi stopami. – Áno, áno, nabielo, určite si to vymaľujeme nabielo, – odpovedal som manželke s pohľadom upretým na plafón a jemne som ju ťahal za lakeť von. Ešte si chcela lepšie prezrieť záchod, v malej búdek vľavo, ale ja som chcel, aby sme sa trochu prešli po pozemku; náš príbytok stál totiž na dvoch veľkých neobrobených záhonoch či pareniskách rozdelených chodníkom pod železnou, teraz už holou konštrukciou, po ktorej sa vinuli už len dajaké vyschnuté rastliny, možno tekvica alebo vinič. Pani Maurová sa predtým zmienila, že má v úmysle dovoliť mi, aby som to tam vyčistil a založil si zeleninovú záhradku, a za prenájom nič nepýtala, lebo pozemok bol už dlho neobrobený; dnes však o tom nepadlo ani slovko, a my sme to nespomenuli, lebo nadnes toho bolo už i tak priveľa. Nuž a našou prechádzkou po pozemku hneď v prvý večer sme sa chceli utvrdiť v tom, že sa nám s týmto miestom podarilo zblížiť a zároveň si ho istým spôsobom osvojiť; po prvý raz sme mohli naozaj dúfať, že náš život sa môže vyvíjať k lepšiemu, ak sa budeme, večer čo večer, čoraz menej naplnení úzkosťou, prechádzať pomedzi naše dva záhony. Zaiste, toto som manželke nepovedal; ale nástojčivo som túžil zistiť, či to aj ona vníma rovnako: a vskutku, mal som dojem, že krátka prechádzka na ňu zapôsobila tak, ako som dúfal;

teraz rozprávala pokojne, ticho, s dlhými zámkami, kráčali sme zavesení do seba a ona sa nebránila tomuto spôsobu prechádzky, vlastnému skôr časom, keď sa nám darilo lepšie.

Takto sme prišli na koniec pozemku a za živým plotom videli, ako pán Reginaldo obchádza okolo svojho domu s dúchadlom v ruke. S pánom Reginaudom som sa zoznámil pred niekoľkými mesiacmi, keď som sa prišiel s pani Maurovou dohodnúť na prenájme domčeka. Pristúpili sme bližšie, aby sme ho pozdravili a predstavil som ho manželke. – Dobrý večer, pán Reginaldo, – oslovil som ho, – pamätáte sa na mňa? – Ale pravdaže, pamätám sa, – povedal. – Dobrý večer! Vy ste náš nový sused, však? – Bol to nízky pán s okuliarmi, v pyžame a so slameným klobúkom na hlave.

– Nuž, sme susedia, tak, tak, sme tu medzi susedmi... – Manželka začala radostne švitoriť, ako sa to zvyčajne robí zo slušnosti; dávno som ju nepočul takto rozprávať; nie že by sa mi to bohvieako páčilo, ale bol som spokojnejší, než keby som ju počul sťažovať sa.

– Claudia, – zavolať sused, – pod sem, sú tu noví nájomníci Laureriho domčeka! – Nikdy predtým som nepočul takto označovať náš nový príbytok (neskôr som sa dozvedel, že tak sa volal jeho predchádzajúci majiteľ) a premkol ma pocit akejsi cudzoty. Z domu vyšla pani Reginaudová, mohutná žena, utierala si ruky do zástery; boli to jednoduchí ľudia a správali sa k nám srdečne.

– A čo vlastne robíte s tým dúchadlom, pán Reginaldo? – opýtal som sa.

– Ech... nuž, mravce... tieto mravčiská... – povedal a zasmial sa, akoby to nebolo nič dôležité.

– Mravce? Vážne? – zopakovala moja manželka zdržanlivým a zdvorilým tónom, akým sa zhovárala s cudzími ľuďmi, aby im dala najavo, že ich pozorne počúva; takýto tón, pokiaľ si spomínam, pri mne nikdy nepoužila, ani keď sme sa ešte sotva poznali.

Nato sme sa so susedmi obradne rozlúčili. No ani toto sme si nedokázali naplno vychutnať: spoločnosť susedov, navyše milých a srdečných ľudí, a možnosť pokojne a slušne sa pohovárať.

Doma sme sa rozhodli ísť si hneď ľahnúť. – Počuješ? – povedala manželka; zbystril som sluch, ešte vždy sa ozýval sykot dúchadla pána Reginauda. Manželka prešla k umývadlu po pohár vody; – Prines aj mne, – povedal som a začal som si vyzliekať košeľu. Odrazu vykrikla: – Pod' sem! Rýchlo! – Uvidela, ako mravce v dlhom rade schádzajú dolu stenou až na kohútik vodovodu.

Zažali sme svetlo, jedínú lampu pre obe miestnosti, mravce tvorili hustý rad vinúci sa po stene, vynárali sa spod zárubne dverí a ktovie, odkiaľ vlastne prichádzali. Teraz nám celkom pokrývali ruky, držali sme si ich roztvorené pred očami a pokúšali sa zistiť, ako vlastne vyzerajú, tieto mravce, a ustavične sme pohybovali zápästiami, aby sa nám nerozliezli po ramenách. Mravce boli drobúlké, takmer nehmataiteľné, a ani na okamih sa nezastavovali, akoby ich poháňalo rovnaké jemné svrbenie, aké spôsobovali nám. Až vtedy mi zišiel na um názov „argentínske mravce“, či skôr „argentínsky mravec“, takto to vraveli, určite som už musel niekde počuť, že v týchto končinách žije „argentínsky mravec“, a len teraz som zistil, aký pocit si treba s týmto výrazom spájať: neprijemné, všetkými smermi sa šíriace šteklenie, ktoré nebolo možné celkom potlačiť, aj keď človek opakovane zatínal päsť alebo si mädlil ruky, lebo vždy sa našiel zblúdenec, utekajúci po predlaktí alebo po rukáve košele. Z rozpučených mravcov sa stávali čierne bodky, ktoré sa sypali nadol ako piesok, a na prstoch zostával mravčí zápach, kyslý a prenikavý.

– Vieš, toto je argentínsky mravec... – povedal som manželke, – pochádza z Ameriky... – Celkom nevdojak som nasadil poučavý tón, ako vždy, keď som ju chcel niečo naučiť, a hneď som to oľutoval, lebo som vedel, že tento tón neznáša a vždy zareaguje podráždene, možno pochopila, že zakaždým, keď ho používam, nie som si celkom istý sám sebou.

No zdalo sa, že ma nepočuje: zúrivo gniavila alebo rozmetávala rad mravcov na stene, prerušovala ho hranou dlane, no darilo sa jej tým len trúsť si mravce na seba a ďalšie zasa všade naokolo, a tak

pchala ruku pod kohútik, zopár ráz skúsila vyšplachnúť trochu vody na stenu, ale mravce sa ďalej valili aj po mokrom a ani pod prúdom vody si ich nevedela striasť z rúk.

– No tak toto, máme v dome mravce, toto teda! – opakovala.
– Určite tu boli aj predtým, a my sme ich nevideli! – ako keby sa tým, že by sme ich videli, niečo zmenilo.

Povedal som jej: – Ale no tak... zopár mravcov! Teraz ideme spať a zajtra sa na to pozrieme! – A zdalo sa mi dobré ešte dodať: – Ale no tak... čo už tam... nejaký argentínsky mravec! – lebo tým, že ich označím presným menom, aké im tu dávali, som chcel vzbudiť dojem niečoho, čo tu bolo už aj predtým, a je to teda istým spôsobom prirodzené.

Lenže príjemné uvoľnenie, ktorému sa manželka poddala pri prechádzke po pozemku, sa celkom stratilo: znovu na všetko pozerala s nedôverou a na tvári opäť mala zvyčajný napätý výraz. A uložiť sa po prvý raz na spánok v novom príbytku nebolo to, v čo som dúfal; netešila nás úľava z pocitu, že začíname nový život, skôr nás ubíjalo vedomie, že sa ustavične dostávame do nových a nových problémov. A to všetko pre zopár mravcov, pomyslel som si; vlastne som si myslel, že si to myslím, no možno aj pre mňa to bolo všetko inakšie.

Boli sme viac ustatí ako rozrušení, a tak sme zaspali. No uprostred noci sa malý rozplakal a my dvaja sme sa, naďalej uslašení v posteli (v nádeji, že v istej chvíli sa utíši a znovu zaspí, čo sa však nikdy nestávalo), opakovane spytovali: – Čo mu môže byť? Čo mu môže byť? – Odkedy sa uzdravil, v noci už neplakával.

– Sú na ňom mravce! – vykrikla manželka, ktorá vstala a išla ho utíšiť. Zišiel som tiež z postele, všetko sme z koša vyhodili, vyzliekli dieťa donaha, a aby sme mravce na ňom lepšie videli a zmietli ich preč, museli sme ho, keďže sme v rozospatí sotva spiepli, postaviť pod lampu, do prievanu, čo ňahal odo dverí, a manželka povedala: – A teraz prechladne. – Pokožka mu červenela, len čo sme po nej prešli dlaňou, prehľadávať ho takto celého bolo hotové utrpenie.

Objavili sme dlhý rad mravcov, čo smeroval na konzolu. Prezreli sme až do poslednej všetky plachtičky, prikrývočky a vankúšiky. – Kde ho teraz uložíme? – V našej posteli nám bolo už i tak tesno, tam by sme ho pridĺavili. Dobre som prezrel bielizník, tam sa mravce nedostali: odtiahol som ho od steny, otvoril jednu zásuvku a ustlal som v nej pre dieťa. Keď sme ho tam uložili, už spalo. Nám by teraz stačilo hodiť sa na posteľ a hneď by sme znovu zaspali, ale manželka išla skontrolovať potraviny.

– Pod' sem, pod' sem! Preboha! Sú všade! Všetko je čierne! Pomoc! – Čo sa dalo robiť? Objal som ju okolo pliec. – Pod', nechajme to na zajtra, veď teraz ani nie je dobre vidieť, zajtra to dáme do poriadku, všetko bezpečne uložíme, teraz pod' spať!

– A čo potraviny? Všetko vyjde navnivoč!

– No a nech, doparoma! Čo s tým chceš teraz robiť? Zajtra zničíme mravenisko, neboj sa...

No v posteli ju ustavične májala predstava, že tie potvory sú všade okolo nás, v potravinách, v šatstve; a možno sa práve po nohách bielizníka štvorajú z podlahy až k dieťaťu...

Zaspali sme, keď už spievali kohúty; a zakrátko sme sa začali prehadzovať a škriabať, lebo sa nám zdalo, že máme mravce aj v posteli; možno tam vyliezli, možno tam zostali po našich nočných manévroch. A tak sme si ani v tých prvých ranných chvíľach neužili trochu pokoja a hneď sme vstali, pobádaní myšlienkou na to, čo všetko budeme musieť urobiť, a aj skľučujúcou predstavou, že sa hneď a zaraz musíme pustiť do boja so zákerným, takmer neviditeľným nepriateľom, ktorý sa zmocnil nášho príbytku.

Pre manželku bola prvá vec postarať sa o dieťa: skontrolovať, či ho tie potvory nedošťípali (našťastie to tak nevyzeralo), obliecť ho, nakrmiť a to všetko v miestnosti plnej mravcov. Vedel som, ako veľmi sa musí ovládať, aby nevykríkla zakaždým, keď uvidela prstence mravcov na okrajoch šálok odložených vo výlevke, na chlapcovom podbradníku či na ovocí. Zato vykrikla, len čo odokryla mlieko: – Je celé čierne! – Bola na ňom vrstva utopených

alebo plávajúcich mravcov. – Je to len na povrchu, – povedal som, – odstránim to lyžičkou. – No potom sa nám zazdalo, že mlieko cítiť po mravcoch, a tak sme ho vyliali.

Pozoroval som zástupy mravcov lezúcich po stenách, aby som zistil, odkiaľ vychádzajú. Manželka sa česala a obliekala, pričom podchvíľou s námahou potláčala zlostné výkriky. – Nábytok nemôžeme rozostaviť, kam patrí, kým nevyženieme mravce! – povedala.

– Neboj sa. Všetko sa dá do poriadku, uvidíš. Zájdem teraz za pánom Reginaudom, má ten prášok, poprosím ho, aby mi trochu dal. Nasypeme ho ku vchodu do mraveniska, už som ho objavil, a hneď sa ich zbavíme. Ale počkajme trochu, teraz je ešte priskoro, o tomto čase by sme Reginaudovcov možno vyrušovali.

Manželka sa trochu upokojila, ale ja nie: to, že som objavil vchod do mraveniska, som jej povedal preto, aby som ju trochu potešil, ale ako som pozeral okolo seba, objavoval som ďalšie a ďalšie dráhy, po ktorých sa mravce uberali všetkými smermi, a uvedomil si, že náš byt, napohľad hladký a celistvý ako kocka, je, naopak, pórovitý a zjazvený množstvom prasklín a škár.

Dodal som si odvahy tým, že som sa postavil do dverí a zahľadel na slnkom ožiarené stromy. Pohľad na burinu, ktorou bol pozemok husto porastený, mi spôsobil skutočné potešenie, lebo vo mne prebúdza chuť vrhnúť sa do roboty: všetko poriadne vyčistiť, pokopať a dať sa do vysádzania a presádzania. – Pod', – povedal som synovi, – veď mi tu obrastieš machom. – Vzal som ho na ruky a vyšiel do „záhrady“, ba celý natešený, že môžem zaviesť zvyk takto označovať tento kúsok zeme, som manželke povedal: – Vezmem chlapca na chvíľu do záhrady, – a vzápätí som sa opravil: – Do našej záhrady, – lebo sa mi to zazdalo akési väčšmi vlastnícke a familiárne.

Chlapčekovi bolo na slnku dobre, usmieval sa a ja som sa mu prihovárал: – Toto tu je chlebovník, toto je hurmikaki, – a dvíhal som ho až ku konárom. – A teraz ťa ocko naučí vyliezť na strom.

– Syn sa rozplakal. – Čo je? Bojíš sa? – No vtom som uvidel mravce; kmeň stromu nimi bol doslova obalený. Ihneď som dieťa odtiahol. – Ach, aha, koľko mravcov, – tíšil som ho, no bol som znepokojený. Sledoval som prúdy mravcov lezúcich dolu kmeňom a zistil som, že to nehlukné a takmer nebadateľné hmýrenie na zemi pokračuje, pohyblivá škvrna sa rozlieza pomedzi burinu všetkými smermi. Myslel som na jediné: ako vyženieme mravce z domu. Na kúsku zeme – ktorý mi včera pripadal miniatúrny, no teraz, keď som ho posudzoval v súvislosti s mravcami, zdal sa mi obrovský – sa rozkladal celistvý, neprerušovaný závoj tohto hmyzu, zaiste povyliezaného z tisícok podzemných mravenísk a živiaceho sa mazľavou tunajšou pôdou sladkastej chuti; a kamkoľvek som pozrel, na prvý pohľad som nič nezbadal a hneď som pocítil úľavu, no potom som zaostril zrak a uvidel blížiaceho sa mravca a vzápätí som zistil, že beží na čele dlhého sprievodu a stretáva sa s ďalšími a ďalšími, mnohé nesú omrvinky alebo kúsočky nejakej hmoty, drobulinké, ale vždy väčšie ako mravce samotné, a v istých bodoch, kde – uvažoval som – stuhla kvapka dajakej rastlinnej tekutiny alebo kúsok živočíšnej hmoty, bolo vidieť, ako mravce vytvárajú zovretý kruh, natisnuté jeden na druhom, akoby boli navzájom zlepené, vyzeralo to ako začínajúca chrasta drobnej ranky.

Vrátil som sa k manželke s chlapcom na pleciach, takmer som utekal, cítil som, ako mi mravce lezú po nohách. A ona: – No pekne, rozplakal si malého. Čo mu je?

– Nič, nič, – povedal som rýchlo, – uvidel na strome dva mravce, a pretože je ešte trochu v šoku z toho, čo sa stalo v noci, zrejme sa mu zdá, že ho všetko svrbí.

– Och, takýto kríž, ešte aj toto! – zvolala manželka. Pozorovala mravce lezúce po stene a pokúšala sa ich jedného po druhom zabíjať prstami. Ja som mal ešte vždy pred očami milióny mravcov, čo sa hmýrili všade okolo nás vonku na pozemku, ktorý mi teraz pripadal obrovský, a okríkol som ju: – Čo to robíš? Zbláznila si sa? To je úplne zbytočné!

Nahnevane sa rozkričala: – A ten strýko Augusto! Strýko Augusto nám nič nepovedal! A my dvaja ako takí hlupáci! Všetko sme mu uverili, klamárovi! – Lenže čo nám mohol strýko Augusto povedať? Slovo „mravce“ v nás vtedy ani zďaleka nemohlo vzbudzovať hrôzu, ktorú vnímame tvárou v tvár situácii, v akej sme sa práve ocitli. A keby nám aj o nich niečo povedal, čo možno – to nemôžem vylúčiť – raz aj skutočne urobil, pomysleli by sme si, že tu nájdeme nepriateľa konkrétneho, spočítateľného, s telom, s váhou. Vskutku, keď som si teraz spomenul na mravce v našom kraji, videl som ich ako ozajstné zvieratá, stvorenia, ktorých sa možno dotknúť, ktoré možno odohnať, ako mačky, králiky. Tu sme stáli zoči-voči nepriateľovi ako hmla či piesok, nepriateľovi, proti ktorému sila nič nezaváži.

Náš sused, pán Reginaudo, stál v kuchyni a prelieval cez lievik do fľašky akúsi tekutinu. Zvonka som na neho zavolať a vzápätí som celý zadychčaný pribehol k preskleným dverám kuchyne. – Ó, náš pán sused! – zvolal Reginaudo, – poďte ďalej, mladý pán, len poďte! Prepáčte, večne sa tu babrem s týmito brečkami! Claudia, stoličku pre pána suseda!

Hneď som povedal: – Prišiel som, prepáčte, ak vyrušujem, ale videl som, že máte ten prášok, viete, u nás dnes celú noc, tie mravce...

Pani Reginaudová vyprskla vo dverách v pobavený smiech: – Ha, ha, ha! Mravce! – a manžel sa, zazdalo sa mi, že s miernym oneskorením, ale o to hlučnejšie, pridala: – Ha, ha! Tak mravce! Mravce aj u nich! – zadúšal sa od smiechu.

Premohol som sa a vykřivil ústa do sileného úsmevu, akoby aj mňa nakazila komickosť mojej situácie, a nemohol som s tým nič robiť: čo dokonale zodpovedalo pravde, veď som ho prišiel prosiť o pomoc.

– Nám hovorte o mravcoch, drahý pán sused! Nám! – vykřikoval pán Reginaudo a rozhadzoval rukami.

– Nám! Pán sused, nám idete hovoriť o mravcoch! – pridala sa k nemu manželka, pritískala si zopnuté ruky na prsia a zachádzala sa od smiechu, rovnako ako manžel.

– Lebo viete, mal som pocit... vy proti tomu niečo nemáte, nejaký prostriedok? – opýtal som sa a môj rozochvený hlas možno vyznel ako potláčaná chuť tiež sa rozosmiať, a nie ako prejav zúfalstva, ktoré sa ma zmocňovalo.

– Vraj niečo proti tomu... ha, ha, ha! – ďalej sa zadúšali smiechom manželia Reginaudovci. – Či proti tomu niečo nemáme? Dvadsať, sto prostriedkov máme! Sto! A jeden lepší od druhého!

Zaviedli ma do druhej miestnosti, kde na kusoch nábytku stáli desiatky kartónových aj plechových nádob s pestrofarebnými etiketami.

– Ráčite Profosfan? Chcete Mirminec? Alebo tuto Tiobroflit? Arsopan? Tekutý alebo v prášku? – A jeden druhému podávali piestové rozprašovače, štetce, dúchadlá, dvíhali kúdoly žltkastého prachu a obláčiky drobných kvapôčok, zmes vôní lekárne a pachov roľníckeho družstva, a pritom sa neprestávali neviazane, na plné ústa smiať.

– A je medzi tým niečo, čo naozaj pomáha? – opýtal som sa. Prestali sa smiať. – Nie, nič, – odvetili.

Pán Reginaudo ma potľapkal po pleci, pani otvorila okenice a miestnosť ožiarilo slnko. Potom ma povodili po dome.

On mal na sebe pyžamové nohavice s ružovými pásikmi uviazané na vypuklom bruchu, tieľko a na lysej hlave slamený klobúk. Ona bola vo vyblednutom župane, pod ktorým sa z času na čas zabeleli ramienka spodničky; vlasy okolo širokej okrúhlejšej tváre boli plavé, polepené a zanedbané. Boli hluční a nástojčiví; každé zákutie ich domu malo svoj príbeh a oni mi ho museli stoj čo stoj vyrozprávať, skákali si do reči, gestikulovali, prekrikovali sa, akoby bol každý príbeh veľkou komédiou. Na jedno miesto dali dvojpromilový Arfanax a mravce sa tam dva dni neukázali, no na tretí sa vrátili, a tak zvýšili koncentráciu na desať promile, takže mravce tadiaľ prestali putovať a obchádzali to miesto po rímse; inde zas nasypali popri stene Crisotan v prášku, lenže vietor ho vždy vyfúkal a minuli aj tri kilá za deň; na jeden schodík skúsili

dať Petrocid, ktorý vraj mravce okamžite zabíja, no namiesto toho ich len uspával; do jedného kúta nasypali Formikill a mravce tadiaľ ďalej lozili, no na druhý deň tam našli otrávenú myš; on na jedno miesto rozliat Zimofosf, tekutinu, ktorá predstavovala spoľahlivú ochrannú bariéru, no manželka tam nasypala Italmac, ktorý pôsobil ako protijed a účinok roztoku anuloval.

Naši susedia využívali dom aj záhradu ako bojisko a ich jedinou vášňou bolo vytyčovať hranice, za ktoré sa mravce nemali dostať, a odhaľovať nové okruhy ich putovania a skúšať nové zmesi a nové prášky, všetky spojené so spomienkami a epizódami, čo sa už udiali, s bláznivými kombináciami, takže im stačilo vysloviť: – Arsepit! Mirxidol! – a hneď sa na plné ústa rozosmiali, žmurkali na seba a vymieňali si tajuplné narážky. Zdalo sa, že pokusov zabíjať mravce – ak sa o to vôbec niekedy naozaj pokúšali – sa už zriekli, lebo všetky sa ukázali zbytočné: teraz sa usilovali už len prehradiť im niektoré dráhy, odkloniť ich, vylákať alebo držať v strehu: bol to vždy nový a nový labyrint vyznačený rozličnými substanciami, ktoré pripravovali deň čo deň, hra, pri ktorej boli mravce nevyhnutným elementom.

– S touto zberbou sa nič iné nedá robiť, nedá sa robiť nič iné, – vraveli, – možno len... hádam to, čo robí kapitán...

– Veru, a stojí nás to veľké peniaze, – vraveli, – všetky tie insekticídy... Pravda, ten kapitánov systém je lacnejší...

– Iste, my ešte nemôžeme povedať, že by sme argentínskeho mravca porazili, to nie, – vraveli, – ale ani kapitán... myslíte, že je na dobrej ceste? Trochu o tom pochybujem...

– Prepáčte, ale kto je to... ten kapitán? – opýtal som sa.

– Kapitán Brauni: nepoznáte ho? Ach tak, vy ste len včera prišli! Je to náš sused z pravej strany, tam, v tej bielej vilke... Je to vynálezca... – a zasmiali sa, – vynašiel systém na vyhubenie argentínskeho mravca... Ba čo systém, množstvo systémov. A ustavične ich zdokonaľuje. Choďte ho navštíviť.

Manželia Reginaudovi, obézni a vtípní, na tých niekoľkých metroch štvorcových svojej záhradky počmáranej šmuhami

a obrazcami vytvorenými z pokútnych tekutín, zaprášenej zelenkastými popraškami, zapratanej polievacími kanvami, rozprašovačmi, betónovými nádržkami, kde sa riedili preparáty indigovej farby, a na zopár neupravených záhončekoch, na ktorých sa kdedu hrbil ružový ker postriekaný insekticídmi od končekov listov až po korene, spokojní a rozosmiati, vyvracali pohľady k azúrovej oblohe. Pri rozhovore s nimi som chtiac-nechtiac trochu pookrial: veď keď sa to tak vezme, nie že by mravce boli niečo, o čom sa dalo žartovať, ako si to zjavne mysleli oni, ale zasa to nemohlo byť až také vážne, privádzajúce do zúfalstva.

Ech čo, mravce! premýšľal som teraz. Čo tam, aké mravce? Ako by nám už mohlo ublížiť zopár mravčekom?

A teraz sa poberiem späť k manželke, vravel som si, a trochu si ju budem doberať: Ktovie, koľko tých mravcov si vlastne videla...

Niečo v tomto duchu som si pripravoval, vracajúc sa cez náš kúsok zeme s plným náručím škatuliek a plechoviek, čo mi dali na skúšku susedia – na moju žiadosť vybrali z tých, ktoré neobsahovali látky škodlivé pre chlapca, lebo ten si všetko pchal do ústočiek. No keď som pred domom uvidel manželku so synom na pleciach, so skleným pohľadom, vpadnutými lícami, a pochopil som, aký ukrutný boj musela zvädzať, aj to, že objavila nekonečné množstvá mravcov všade okolo nás a že sa poddala, prešla ma akákoľvek chuť na špásovanie.

– Konečne si tu... – povedala a mierny, nesmelý tón ma zasiahol ešte bolestnejšie než zlostné podráždenie, ktoré som očakával. – Pozri, tu, už som nevedela... keby si to videl... už som naozaj nevedela...

– Teraz to skúsime s týmto, – povedal som, – s týmto a potom aj s týmto... – a pritom som odkladal nádoby na lavicu pred domom a hneď som jej začal vysvetľovať, čo a ako použiť, veľmi rýchlo a náhlivo, akoby som sa bál, že sa jej v očiach rozžiari priveľká nádej, lebo som v nej rozhodne nechcel vzbudiť veľké očakávania, ale ani ju postaviť pred krutú pravdu. Mal som teraz v hlave niečo iné, chcel som sa hneď vybrať za kapitánom Braunim.

– Urob, ako som povedal, ja sa hneď vrátim.

– Zasa odchádzaš? Kam ideš?

– Za ďalším susedom. Má na to nejaký systém. Idem to pozrieť.

A odbehol som k pravej strane nášho pozemku, smerom k drôtenému oploteniu husto pokrytému popínavým krovím. Slnko zakryl mrak. Naklonil som sa ponad plot a uvidel bielu vilku uprostred malej, starostlivo upravenej záhrady, s chodníkmi vysypanými drobným sivým štrkom, ktoré sa hadili okolo okrúhlych záhonov obohaných nízkym oplotením z tepaného železa natretého zelenou farbou ako v mestských parkoch, a uprostred každého záhonu sa černel nízky stromček, mandarínka alebo citrónovník.

Všade panovalo ticho, všetko bolo príjemne tienisté a nehybné. Práve som sa chcel, celý zneistený, obrátiť na odchod, keď som uvidel, ako sa spoza úhľadne zastrihnutého živého plota vynorila hlava v bielom plážovom plátennom klobúku upravenom tak, že dolu stiahnuté okraje tvorili zvlnenú striešku nad okuliarmi v kovovom ráme, hrboľatým nosom a, ešte nižšie, štiplavým úsmevom, v ktorom sa ligotal umelý chrup, tiež kovový. Bol to chudý, vycivený muž v pulóvri, vysoké ponožky mal na členkoch stiahnuté spinkami, aké sa používajú pri jazde na bicykli, a na nohách sandále. Priblížil sa ku kmeňu jednej z mandarínok a mlčky, sústredene ho pozoroval, pričom mu z tváre neschádzal ten štiplavý a napätý úsmev. Vyklonil som sa ponad rám držiaci popínavú zeleň a povedal som: – Dobrý deň, pán kapitán. – Muž prudko dvihol hlavu a na tvári už nemal úsmev, vystriedal ho ľadový pohľad.

– Prepáčte, vy ste kapitán Brauni? – opýtal som sa.

Muž prikývol. – Viete, ja som váš nový sused, prenajal som si Laureriho domček... Rád by som vás na chvíľu vyrušil, lebo som sa dopočul o systéme...

Kapitán zdvihol ukazovák a naznačil, aby som pristúpil bližšie; preskočil som oplotenie na mieste, kde bolo poškodené pletivo najnižšie, a ocitol sa pri ňom. Kapitán naďalej držal zdvihnutý prst a druhou rukou ukazoval na miesto, ktoré uprene pozoroval.

Videl som, ako zo stromu kolmo na kmeň vytŕča krátky drôt. Na jeho konci visel kúsok – zdalo sa mi – rybacej kosti a asi v polovici bol drôt zahnutý do ostrého uhla a smeroval nadol. Po kmeni i po drôte sa v oboch smeroch valili mravce. Pod koncom drôtu bola zavesená plechovica, vyzerala ako od mäsovej konzervy.

– Mravce, – začal vysvetľovať kapitán, – priťahované pachom rybacej kosti, sa pustia liezť po drôte; ako vidíte, bez problémov si chodia tam aj späť a nijako si nemôžu prekážať. Ale nebezpečný je práve prechod cez tento ostrý uhol, cez toto V; keď sa prichádzajúci a odchádzajúci mravec stretnú na vrchole V, zastanú, a vtedy ich pach petroleja v plechovke omráči, chcú pokračovať každý svojím smerom, lenže vtom sa navzájom zrazia, padnú dolu a zahynú v petroleji. Tik, tik. – Toto „tik, tik“ sprevádzalo pád dvoch mravcov. – Tik, tik, tik, tik, tik, tik, – ďalej opakoval kapitán s nehybným kovovým úsmevom a pri každom „tik“ padol ďalší mravec do plechovky, kde sa na troche petroleja černel závoj nehybných mravčích tiel.

– V priemere štyridsať mŕtvych mravcov za minútu, – povedal kapitán Brauni, – dvetisícštyristo za hodinu. Pravdaže, olej treba vymieňať za čistý, inak ho mŕtvolky prikryjú hrubou vrstvou a tie, čo padnú neskôr, sa môžu dostať von.

Nemohol som odtrhnúť pohľad od jemného, krátkymi prestávkami prerušovaného, avšak neprestajného odkvapkávania: mnohé mravce prekonal nebezpečný bod a vracali sa s drobulinkou rybacou korisťou, no vždy sa našli nejakí, čo sa na tom mieste zastavili, zrazili sa tykadlami a zrútili dolu. Strnulému, horúčkovitému pohľadu spoza okuliarov kapitána Brauniho neušiel ani najmenší pohyb hmyzu a on sa pri každom páde mierne, no nepotlačiteľne strhol a napäté kútiky úst takmer bez pier sa mu ustavične chveli. Často sa nevedel ovládnuť a zasiahol do mechanizmu rukami, raz upravil uhol zohnutého drôtu, raz zatrepal petrolejom v plechovke, aby sa chuchvalce mravčích mŕtvoliek zachytili na jej stenách, raz dokonca celým mechanizmom jemne

zatriasol, aby urýchlil pád obetí. No toto posledné gesto mu zrejme pripadalo ako porušenie pravidiel, lebo vzápätí ruku prudko odtiahol a pozrel na mňa s ospravedlňujúcim výrazom na tvári.

– Toto je vylepšený model, – povedal a odprevadil ma k ďalšiemu stromu, z ktorého vytrčal drôt a na vrchole V bola priviazaná štetina; mravce sa nazdávali, že práve na štetine nájdu útočisko a zachránia sa, ale pach petroleja a nečakaný prechod na oveľa neistejší podklad ich zmiatol do takej miery, že ihneď padali dolu. Úskok so štetinou alebo vlasom z konskej hrivy bol použitý pri mnohých ďalších pasciach, ktoré mi kapitán ukázal: hrubý drôt prešiel v určitom bode do tenkého konského vlasu a mravce, celkom zaskočené prudkou zmenou, strácali rovnováhu; jedna z pascí bola dokonca skonštruovaná tak, že k nástrahe sa dalo dostať falošným prechodom vytvoreným z konského vlasu, ktorý bol v polovici prestrihnutý, takže pod váhou mravca sa konce otvorili a hmyz padal do petroleja. V tichej a udržiavanej záhrade boli na každom strome, na každej rúrke, na každom stĺpiku zábradlia s metodickou presnosťou pripevnené drôtené pasce a pod každou stála plechovka s petrolejom; a starostlivo ostrihané stromčekové ruže, drevené stienky porastené popínavými rastlinami vyzerali iba ako dôkladné maskovanie tejto vražednej sústavy.

– Aglaura! – zakričal kapitán, prechádzajúc k zadnému východu z vilky, a mne povedal: – Teraz vám ukážem úlovok za posledné dni.

Z dvier vyšla vycivená bledá žena, neskutočná dlhaňa s vystrašeným a zároveň zlostným pohľadom, okolo hlavy omotaná šatka s uzlom na čele. – Ukáž tuto susedovi vrecia, – povedal Brauni a ja som vytušil, že to zrejme nebude slúžka, ale kapitánova manželka, kývol som jej na pozdrav a čosi som aj zašomral, no neodpovedala. Vošla dnu a hneď nato vyšla, vlečúc za sebou po zemi ťažké vrece a napäté svalnaté ramená prezrádzali, že je oveľa mocnejšia, než som odhadoval, keď som ju uvidel. Cez odchýlené dvere som v dome zazrel hromadu podobných vriec; vzápätí sa žena, ešte vždy bez slova, vrátila dnu.